

ימי עיון בתנ"ך תשע"ז

קדש הקדשים-שיר השירים (40)

יצחק לוי (isaaclevy1234@gmail.com)

א. הערכת שיר השירים

מסכת ידים פרק ג משנה ה: כל כתבי הקדש מטמאין את הידים (מובאת מחלוקת בין התנאים האם קהלת ושיר השירים מטמאים את הידים או לא)... אמר ר"ע: חס ושלום לא נחלק אדם מישראל על שיר השירים שלא תטמא את הידים, שאין כל העולם כולו כדאי כיום שניתן בו שיר השירים לישראל שכל הכתובים קדש ושיר השירים קודש קדשים.

ב. מקדש-ארמון המלכות של מלך העולם

1. שמות ט"ו, יז-יח; מלכים א ח, יב-יג

2. אב"ע שמות ט"ו, יז-יח: ה' ימלוך כאשר יבנה בית מקדש לשמו, אז תיראה מלכותו בארץ.

3. ציון מקום מלכות ה':

תהילים מ"ח, ג; תהילים קמ"ו, י; תהילים קמ"ט, ב; ישעיהו כ"ד, כ"ג; נ"ב, ז; מיכה ד, ז; ירמיהו ג, יז; עובדיה א, כא

4. ירושלים והמקדש מקום המשפט לכל אומות העולם שיבואו להכיר במלכות ה': יואל ד; זכריה י"ד

5. ישעיהו, ו, א

6. יחזקאל מ"ג, ז

7. מצודת דוד, שם, ד"ה, "את מקום כסא": לפי שראה המראה שראה בנהר כבר ושם נאמר שראה את הכסא וגם ראה את המקדש, לכך אמר הנה הראיתוך מקום כסאי אשר בשמים ממעל ואת המקדש שהוא מקום כפות רגלי. ואחז במשל מבן אדם היושב על הכסא ורגליו יורדות לנוח על השרפרף אשר מתחת לכסא.

8. רד"ק, שם: ומקום כפות רגלי על דרך "והארץ הדום רגלי". ועת רז"ל כי בית המקדש נקרא כסא כמו שכתוב "כסא כבוד מרום מראשון מקום מקדשנו".

9. יומא כה ע"א: אין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד

10. רש"י סוטה מ ע"ב: ד"ה "אלא למלכי בית דוד בלבד": שחלק להם המקום כבוד להראות שמלכותו שלמה ומלכות שמים היא.

11. הוריות יא ע"ב: מלכי בית דוד משוחין, מלכי ישראל אין משוחין.

12. הרמב"ם הלכות מלכים א, י: (המלכת מלכי בית דוד דוקא בירושלים) ואין ממנין (מלכי ישראל) אותן בירושלים לעולם אלא מלך ישראל מזרע דוד ואין מושחין אלא זרע דוד.

13. תענית טז ע"ב: אין עונין אמן במקדש... אלא במקדש מהו אומר... וזה עונין אחריו ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד.

14. ספרי זוטא במדבר י"ח, א: גדולה למקדש שיש עליו שומרים. אינו דומה פלטרין שיש עליו שומרים לפלטרין שאין עליו שומרים.

15. יומא יב ע"א, מגילה כו ע"ב: כדתניא מה היה בחלקו של יהודה? הר הבית הלשכות והעזרות, ומה היה בחלקו של בנימין? אולם והיכל ובית קדשי הקדשים, ורצועה היתה יוצאת מחלקו של יהודה ונכנסת לחלק של בנימין ובה היה מזבח בנוי.

16. שד"ל שמות כ"ה, א: אחרי שקיבלו עליהם המשפטים והתורות והיה ה' בישורון מלך ראוי שיעשה לו מקדש, כאילו מלכם שוכן בתוכם. כי יהיה סיבה חזקה לשמירת האחדות באומה והתמדת דבקותה בתורה.

17. פתיחתא איכה רבה: "יוצא כבוד ה' מעל מפתן הבית": אמר ר' אחא למלך שהיה יוצא מפלטרין שלו כועס... משהיה יוצא... היה בוכה ואומר: הוי שלום בית פלטרין שלי, הוי שלום בית מלכותי".

ימי עיון בתנ"ך תשע"ז

ג. הארון ככסא מלכות

1. שמואל א, ד, ו; מלכים ב י"ט, טו

2. דברי הימים א כ"ח, ב; תהילים צ"ט, א-ה; קל"ב, יז; ישעיהו ס"ו, א

3. עמוס חכס, דעת מקרא ישעיהו ס"ו, א: בלשון השאלה אתם אומרים שארון הברית, בית המקדש או הר ציון וירושלים הם כסא ה' והדום רגליו או שה' יושב על כסאו בשמים והדום רגליו בבית המקדש. אבל האמת היא שכל השמים כולם הם כסאי וכל הארץ כולה היא ההדום שעליו רגלי מונחות כביכול, כמלך בשר ודם היושב על כס מלכותו ורגליו נתונות על ההדום הצמוד מתחת לכסאו.

ד. קודש הקדשים- מקום החיבה בין הקב"ה לכנסת ישראל

1. תלמוד בבלי יומא דף נד עמוד א: אמר רב קטינא: בשעה שהיו ישראל עולין לרגל מגללין להם את הפרוכת, ומראין להם את הכרובים שהיו מעורים זה בזה, ואומרים להן: ראו חבתכם לפני המקום כחבת זכר ונקבה. רש"י: הכרובים - מדובקין זה בזה, ואחוזין ומחבקין זה את זה, כזכר החובק את הנקבה. תניא: ויראו ראשי הבדים (מלכים א, ח, ח) יכול היו (הבדים) מקרעין ויוצאין (מן הפרוכת)? תלמוד לומר: "ולא יראו החוצה" הא כיצד: דוחקין ובולטין בפרוכת ונראין כשני דדי אישה שנאמר "צרור המור דודי לי בין שדי ילני".

2. רש"י מלכים ב פרק יא: (ב) בחדר המטות - בעליית בית קדשי הקדשים כמה שהוא אומר ויהי אתה בית ה' מתחבא וגוי (לקמן) /מלכים ב' פרק י"א/ פסוק ג' עליו אמר דוד (תהלי' כ"ז ה') כי יצפנני בסכה יסתירני בסתר אהלו וקורא אותה חדר המטות על שם בין שדי ילני (שיר השירים א' י"ג) וזהו שיסד ר' אליעזר נפץ חדר המטות חורבן ביתך יכפר עליהם: 3. סנהדרין עה ע"א: מיום שחרב הבית בטל טעם ביאה.

4. עירובין סג ע"ב: כל זמן שארון ושכינה שרוין שלא במקומו אסורין בתשמיש המיטה.

5. המהר"ל, חידושי אגדות סנהדרין עה ע"א: מיום שחרב ב"ה וכו'. פירוש כי כאשר היה בית המקדש היה טעם ביאה, כי החיבור אל הש"י עם ישראל בבית המקדש חבור גמור, ומכח החיבור הזה היה החיבור גם כן איש ואישה בחיבור עליון. ולכך אמרו במסכת עירובין כל זמן שאין הארון במקומו אסורין ישראל בתשמיש המיטה כמו שביארנו לשם באריכות. והחיבור הזה היה חיבור באחדות גמור והוא טעם ביאה. כי כאשר אין החיבור לגמרי אין כאן ביאה גמורה וכאשר חרב בית המקדש ניטל טעם ביאה ונתנה לעוברי עבירה כי להם יש חיבור גמור לעבירה, מכח שהוא לחם סתרים, ומכח זה הוא מתחבר לגמרי לערוה ומתחבר עימה.

6. סוטה יז ע"א: דרש רבי עקיבא: איש ואישה זכו שכניה בניהם לא זכו אש אוכלתן.

שכינה ביניהם:

א. שמות כ"ה, כב: "ודיברתי איתך מעל הכפורת מבין שני הכרובים אשר על ארון העדות".

ב. במדבר ז, פט: "וישמע את הקול מדבר אליו מעל הכפורת אשר על ארון העדות מבין שני הכרובים וידבר אליו".

ראיות לאש אוכלתן:

א. יחזקאל י, א-ז

ב. יומא סט ע"א: נפק אתא כי גוריא דנורא מבית קדשי הקדשים. אמר להו נביא לישראל היינו יצרא דע"כ.

ימי עיון בתנ"ך תשע"ז

7. **גיטין דף נו עמוד ב:** אזל שדריה לטיטוס ואמר: אי אלהימו צור חסיו בו (דברים לב, לו)- זה טיטוס הרשע שחירף וגידף כלפי מעלה. מה עשה? תפש זונה בידו ונכנס לבית קדשי הקדשים, והציע ספר תורה ועבר עליה עבירה...
8. **מהר"ל, חידושי אגדות שם:** ומה שאמר שתפס זונה בידו ונכנס לבית המקדש. פירוש זה שהרשע הזה כאשר נכנס למקום הקדוש לחבל אין ספק שהיה יוצא מרשות הקב"ה ודבק באלהי נכר, וזה נקרא זנות בודאי, כי ע"ז נמשלה כזונה שכן בכל מקום גבי ע"ז כתיב (ויקרא י"ז, ז) "ולא יזבחו עוד את זבחייהם לשעירים אשר הם זונים אחריהם". וכן גבי מולך (שם כ, ה): "והכרתיו אותו ואת כל הזונים אחריו". וכן: "לא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זונים אחריהם" (במדבר ט"ו, לו). ובא לומר כי עכשיו שבא להשחית את ביתו הקדוש נתחבר לזונה לגמרי היא ע"ז כחות החיצוניות. ועוד בא לומר כאשר בא למקום קדשי קדשים ששם היא ויעוד שכינה עמ"י כי מקום ויעוד שכינה היה ע"י הארון, ששם היה לוחות הברית שכת עמ"י, וכן שם ספר תורה, שנקרא "ספר הברית" (שמות כ"ד, ז). שהקב"ה יש לו חיבור עם ישראל, הנה התורה והלוחות שהם בארון הם עצם החיבור שיש לקב"ה עם ישראל ולפיכך על הארון היו הכרובים: "ופניהם איש אל אחיו" (שמות כ"ה, כ) "כמעד איש וליות" (מלכים א, ז, לו). וכשעלו לרגל היו מגביהין להם הפרוכת והיו מראים להם הכרובים כלומר שחיבת הקב"ה אל ישראל כמו זכר אל הנקבה דרך משל (יומא נד). ותוך הארון הוא החיבור והדיבור ע"י התורה והלוחות וזה שאמר שלמה (שה"ש ג, י): "רפידת זהב מרכבו ארגמן תוכו רצוף אהבה", שכל המקרא נאמר על המשכן, 'תוכו רצוף אהבה' כרובים ולוחות, כך פרש"י ז"ל.
9. **סנהדרין כב ע"א:** אמר רבי יוחנן כל אדם שמתה אשתו הראשונה כאילו חרב בית המקדש בימיו.
10. **המהרש"א על אתר:** אשה ראשונה אין לה תמורה שנאמר (יתחזקאל כ"ד, טז) "בן אדם הנני לוקח ממך את מחמד עיניך במגפה ולא תספוד ולא תבכה ולא תבוא דמעתך" וכתוב "ואדבר אל העם בבוקר ותמת אשתי בערבי", וכתוב "הנני מחלל את מקדשי גאון עוזכם מחמד עיניכם".... אשתו מחמד עינו, בית המקדש מחמד עינם של ישראל.

ה. ר' עקיבא ומידת האהבה

1. ר' עקיבא ורחל

- א. **כתובות סב ע"ב- סג ע"א:** רבי עקיבא רועה של כלבא שבוע היה. ראתה רחל בתו של כלבא שבוע שהוא צנוע ומעולה. אמרה לו: "אם אתקדש לך, תלך לבית המדרש!" אמר לה: "הן". נתקדשה לו בצנעה. שמע כלבא שבוע והוציאה מביתו והדירה מכל נכסיו.
- הלכה ונישאה לרבי עקיבא. בימות החורף היו ישנים במתבן והיה מלקט תבן מתוך שורה. אמר לה: "אלמלא היה בידי, הייתי נותן לך ירושלים של זהב". בא אליהו ונדמה להם כבן אדם ואמר להם: "יתנו לי קצת תבן, שאשתי ילדה ואין לי במה להשכיבה". אמר רבי עקיבא לאשתו: "ראי אדם זה, שאפילו תבן אין לו". אמרה לו: "לך ולמד בבית המדרש". הלך וישב שתיים עשרה שנה בבית המדרש לפני ר' אליהו ור' יהושע. לסוף שתיים עשרה שנה עמד וחזר לביתו והביא עימו שנים עשר אלף תלמידים. יצאו הכל לקראתו. שמעה אשתו ויצאה אף היא לקראתו. אמרו לה השכנות: "שאלו לך בגדים ולכי והתכסי". אמרה להן: "יודע צדיק נפש בהמתו". וכשהגיעה אצלו, נפלה על פניו והיתה מנשקת את רגליו. דחפה תלמידיו. אמר להם: "הניחוה! שלי ולכם- שלה הוא".

ב. **סוטה יז ע"א:** דרש רבי עקיבא איש ואישה זכו שכינה ביניהן.

- ג. **גיטין דף צ ע"א:** בית שמאי אומרים: לא יגרש אדם את אשתו אלא אם כן מצא בה דבר ערוה, שנאמר: "כי מצא בה ערות דבר".... בית הלל אומר: אפי' מצא אחרת נאה הימנה, שנאמר: "והיה אם לא תמצא חן בעיניו".

2. אהבת הרע

- א. **ספרא קדושים ד:** "ואהבת לרעך כמוך" (ויקרא יט, יח) רבי עקיבא אומר זה כלל גדול בתורה.

ימי עיון בתנ"ך תשע"ז

ב. **תוספתא ברכות פ"ג הלכה ז**: כל שרות הבריות נוחה הימנו רוח המקום נוחה הימנו, וכל שאין רוח הבריות נוחה הימנו אין רוח המקום נוחה הימנו.

ג. **אבות פרק ג, משנה יד**: הוא היה אומר (ר' עקיבא): חביב אדם שנברא בצלם, חיבה יתרה נודעת לו שנברא בצלם, שנאמר (בראשית ט, ו) "בצלם אלוקים עשה את האדם".

ד. **בראשית רבה פרשה לד**: דרש ר' עקיבא: כל מי שהוא שופך דמים מעלה עליו כאילו הוא ממעט את הדמות. "מה טעם ששופך דם האדם באדם דמו יישפך" מפני מה? כי בצלם אלוקים עשה את האדם.

3. אהבת ה'

א. **ברכות סא ע"ב**: רבי עקיבא אומר בכל נפשך אפילו נוטל את נפשך... בשעה שהוציאו את ר' עקיבא להריגה זמן ק"ש היה והיו סורקים את בשרו במסרקות של ברזל והיה מקבל עליו עול מלכות שמים אמרו לו תלמידיו רבינו עד כאן אמר להם כל ימי הייתי מצטער על פסוק זה בכל נפשך אפילו נוטל את נשמתך אמרתי מתי יבוא לידי ואקיימנו ועכשיו שבא לידי לא אקיימנו היה מאריך באחד עד שיצתה נשמתו באחד יצתה בת קול ואמרה אשריך ר' עקיבא שיצאה נשמתך באחד אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה זו תורה וזו שכרה {תהילים יז-יד} ממתים ידך י"י ממתים וגוי אמר להם חלקם בחיים יצתה בת קול ואמרה אשריך ר' עקיבא שאתה מזומן לחיי העוה"ב.

ב. **הרמב"ם הלכות תשובה, פרק י, הלכה ג**: וכיצד היא האהבה הראויה? הוא שיאהב את ה' אהבה גדולה יתירה עזה מאוד עד שתהא נפשו קשורה באהבת ה' ונמצא שוגה בה תמיד כאלו חולה חולי האהבה שאין דעתו פנויה מאהבת אותה אשה והוא שוגה בה תמיד בין בשבתו בין בקומו בין בשעה שהוא אוכל ושותה. יתר מזה תהיה אהבת ה' בלב אוהביו שוגים בה תמיד כמו שצונו בכל לבבך ובכל נפשך. והוא ששלמה אמר דרך משל כי חולת אהבה אני. וכל שיר השירים משל הוא לענין זה.

4. אהבה כוללת

הרב קוק, הקדמה לשיר השירים - עולת ראיה ב, ע' ז: אמנם מי שבעת שסרקו את בשרו במסרקות של ברזל יוכל להשיב "כל ימי הייתי מצטער על המקרא הזה 'ובכל נפשך', מתי יבוא לידי ואקיימנו", ולהאריך באותה שעה ב"אחד" עד שיצאת נשמתו, רק הוא יוכל לומר שאין כל העולם כולו כדאי כיום שניתן בו שיר השירים לישראל, שכל הכתובים קודש ושיר השירים קודש קדשים. אמנם כנטף מים מני ים, כזיק אחד מלהב אש שעד לב השמים, כאות אחד מספר גדול ורחב ידים, ידע איש אשר כה רמה נפשו להעריך ג"כ את האהבה הפרטית הטבעית בערכה הטהור, והיו לו האהבה הטהורה הטבעית, והאהבה הלאומית הנאורה, והאהבה האלוהית הקדושה ומלאה הוד, ערוכות במערכה "כמגדל דוד בנוי לתלפיות". ... אבל טהורי לב יראו את ר' עקיבא בגדלו. את ר' עקיבא המשחק כשרואה ששועל יוצא מבית קדשי הקדשים מפני שלנפשו הענקית העתיד הרחוק ניצב כהווה. את ר' עקיבא המלא צהלה לקול המונה של רומי מפני שהאהבה האלוהית הנובעת מעומק חכמת ליבו הנפלאה הורתהו עד כדי מלא ציור חי כי רומי ואליליה כליל תחלוף ואור ציון לעד יזרח. האהבה בתענוגים למחזה העתיד הודאי מלאה כ"כ את לבבו הטהור עד כי לא הניחה לו מקום גם לאנחת לב על ההווה המרעיד, שהכירו רק כעב קל על פני החמה הברה בשחקים. ורק ממקור אותה הנפש, שנשמתו יצאה באחד יצאה ההחלטה: שכל הכתובים קודש ושיר השירים קודש קדשים.

1. כרובים המעורין זה בזה בשעת החורבן

יומא עד ע"ב: אמר ריש לקיש בשעה שנכנסו נכרים להיכל ראו כרובים המעורין זה בזה הוציאן לשוק ואמרו ישראל הללו שברכתן ברכה וקללתן קללה יעסקו בדברים הללו? מיד הזילום שנאמר "כל מכבדיה הזילוה כי ראו ערוותה".